

Velkommen til økonomi orienteringsmøde

Den 25. og 26. januar 2012

DLBR.

Den aktuelle situation(1)

- Billedet af landbrugets indtjening er langt mere nuanceret end man kan læse i pressen – vi har alle en forpligtigelse til at bringe de budskaber videre, hvis vi skal have løsnnet den fastlåste situation op.
- Stadig mange fuldtidslandmænd der også tjener penge og betaler skat
- Spredningen er enormt stor – både på tværs af produktionsgrene og inden for produktionsgrenene
- Meget stor forskel på hvordan man er kommet igennem høsten – fra god til katastrofal høst
- Stor forskel på omkostningsstruktur
- Ser godt ud for nogle planteavlere , fjerkræproducenter minkavlere og deltidslandbrug – lav rente og gode priser.

DLBR.

Den aktuelle situation(2)

- Megen fokus på landbrugets økonomi og nødlidende banker
- Landbruget får skyld for mange problemer
- Bankernes udfordring er blevet til landbrugets udfordring
- Situation lidt mere presset end for et år siden – kombination af misforhold i bytteforhold og pressede banker.
- Lokalt ikke så hårdt ramt – har handlet til mere moderate priser
- Bankerne bakker generelt pænt op – men nu mere krads opfølgning – månedsvist likviditetstilpasning

DLBR.

Den aktuelle situation(3)

- Generelt opfører bankerne sig pænt så længe vi gør
- Stort set umuligt at få finansieret nyinvesteringer – Vækstkaution kan hjælpe til i visse tilfælde. Vi har nogen der bliver låst (f.eks. 2013)
- Stort pres på ejd. priser - dem der kan købe vil ikke betale for meget – krav om sammenhæng i likviditet og resultat
- Meget få frivillige handler – afspejles i priserne
- Stor variation i prissætning

DLBR.

Den kommende periode

- Prognoser ser lovende ud, men
- Glemmer måske behov for likviditet – en del mangler hvede + grovfoder
- Lavt renteniveau
- Stigende pres på marginaler og bidragssatser
- Begynder at komme efterslæb på reinvesteringer.
- Vi kommer til at se landmænd der kæmper for overlevelse og landmænd der dyrker muligheder
- Der vil komme megen fokus på regnskaberne herunder værdiansættelse mm.

DLBR.

Hvad kan KHL gøre

- Vi har fokus på høj grad af troværdighed i regnskaber og budgetter.
- Vi har et stort netværk, der gør at vi kan være med til at finde de bedste rådgivere på de områder vi ikke selv dækker.
- Arbejder på at udnytte støttemuligheder bedst muligt – vi skal have graduering hjem til jer igen.
- Er man medlem kan man benytte Solveig Høj gratis – kan være en stor støtte hvis man er presset mentalt og økonomisk.

DLBR.

Aftenens program

Formål – alle skal have noget med hjem.

- Den aktuelle økonomiske situation
- Aktuelt vedr. skat
- Pause
- Muligheder for tilskud til forskellige projekter
- Aktuelt vedr. driftsøkonomi
- Afslutning med øl og vand

DLBR.

- Pengetank reglen
- Nedrivningsfradrag
- Status på bolig/jobordning
- Skattefri udbetaling af efterlønsbidrag

DLBR.

Pengetank reglen

- Overdragelse af aktier /anparter med succession
- Mere end 50% af selskabets aktiver /indtjening fra passiv virksomhed
- Opfyldt på overdragelsestidspunktet og gennemsnit af 3 foregående år
- Ophørspension omfattet af samme 50% regel gældende fra 2013
- Oprindelig forslag 25% ændret til 50% efter pres fra erhvervsorganisationer udenfor landbruget.
- Ingen ændring i successionsadgang i personligt ejede virksomheder - bortset fra ophørspensionen

DLBR.

Nedrivningsfradrag

- Afskrivningsloven § 22
- Fuld nedrivning af en bygning eller en del af en bygning
- Fradrag for den uafskrevne rest (nedskrevet værdi)
- Ingen genvundne afskrivninger ved salg
- Nedrivningsfradraget og fortagende afskrivninger på den nedrevne bygning nedsætter hele ejendommens anskaffelsessum (EBL). Dvs. genvundne afskrivninger er blevet flyttet til ejendomsavance
- Indeksering af ikke beskattede afskrivninger og nedrivningsfradraget
- Fradraget er altid skattemæssigt uinteressant

DLBR.

Status på bolig/jobordningen

- Service i hjemmet
  - Rengøring, børnepasning, havearbejde
- Vedligeholdelse og reparation af heltidsboliger.
  - Tag, vinduer, døre, oliefyr, maling, el, køkken, bad
- indberettet til skat 2011 senest den 29. februar 2012
- Ligningsmæssigt fradrag med fradragsværdi 33%
- Max. 15.000 kr. pr. voksen i husstanden
- Ændringer 2012
  - Oliefyr udgået
  - Løn til egen husstand udgået
  - Vedvarende energi
- Loven omfatter periode 1/6 2011-31/12-2012

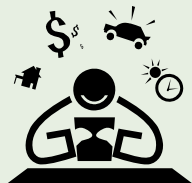

DLBR.

Skattefri udbetaling af efterlønsbidrag

- Efterlønsbidrag indført i 1999
- Efterlønsbidrag 2011 5.364 kr.
- Tilbagebetaling alle år fra 1999 - 66.800 kr.
- Ansøgning 2/4 - 1/10-2012
- Individuel vurdering.
  - Forventet tilbagetrækningstidspunkt
  - Alder
  - Pensionsformue (skærpede medregningsregler)
- Ingen relevans at overveje at indskyde pengene i pension

DLBR.

- Pensionsindskud
- IT- og telefonbeskatning
- Sundhedsforsikring
- Beskatning af positiv kapitalindkomst

Pensionsindskud

- Ratepension/-forsikring og ophørende livrente
  - Max. Fradrag/indskud 2011   100.000 kr.
  - Max. Fradrag/indskud 2012   50.000 kr.
  - Indskud over max.:
    - Overføres til anden pensionsordning (automatisk)
    - Kan udbetales
    - Kan blive stående uden fradrag – husk selv skattefri ved udbetaling
- 30% ordning for selvstændige
  - Uændret frem til og med 2014
- Livsvarig livrente
  - Uændret
- Aldersgrænser
  - Aldersgrænser for indskud er ophævet
- Overgangsregler
  - Uændret fradragsret på "gamle" ordninger med indskud/fradrag over 50.000.

IT- og telefonbeskatning

- Beskatning i 2012 og frem:

	Ansæt	Selvstændig	
	Beskatning	Beskatning	Fradrag i virk.
Computer m. tilbehør	Skattefri	Skattefri	100 %
Bredbånd	2.500 kr./år	Skattefri	100 %
Bredbånd m. adgang til virk. netværk	Skattefri	-	-
Fri telefon	2.500 kr./år	2.500 kr./år	100 %
Arbejdstelefon m. enkelte private opkald*	Skattefri	-	-

- Til brug for arbejde, samt til rådighed for privat anvendelse.
- * Tro og love erklæring

DLBR.

IT- og telefonbeskatning

- Andet

- Sædvanligt tilbehør – kun tilbehør = beskatning
- Flere af samme gode til rådighed samtidigt – OK, hvis det er reel arbejdsmæssigt begrundet.
- Medarbejdende ægtefælle = 2.500 kr./år
- Ægtefællerabat – 25% = max. 1.875 kr./år pr. person.
- Moms – forholdsmæssigt fradrag privat/virksomhed.

DLBR.

Sundhedsforsikring/-udgifter

2012 ->	Ansæt	Selvstændig	
	Beskatning	Beskatning	Fradrag i virk.
Sundhedsforsikring	Skattepligtig	Privat udgift	Ej fradrag
Misbrugsbehandling	Skattefri	Skattefri *	100 %
Behandling arb.betinget sygdomme	Skattefri	Privat udgift	Ej fradrag

* Ejer og ansatte skal have samme ordning

DLBR.

Beskatning af positiv kapitalindkomst (netto)

Loft over beskatning:	
2009	59,0 %
2010	49,5 %
2011	47,5 %
2012	45,5 %
2013	43,5 %
2014 og frem	42,0 %

Marginal skattepct.	
	Personlig indkomst inkl. AM-bidrag
Bund	40,9 %
Top	56,1 %

Eksempler på kapitalindkomst (netto)

Renteindtægt/-udgifter
Kursgevinst/-tab
Kapitalafkast (2 %)
Rentekorrektion

Ejendomsavance uden for virksomhedsordningen

Kan reducere opmærksomheden for genanbringelse og ophørspension.

DLBR.

- Pensionsindskud
- IT- og telefonbeskatning
- Sundhedsforsikring
- Beskatning af positiv kapitalindkomst

Pensionsindskud

- Ratepension/-forsikring og ophørende livrente
  - Max. Fradrag/indskud 2011   100.000 kr.
  - Max. Fradrag/indskud 2012   50.000 kr.
  - Indskud over max.:
    - Overføres til anden pensionsordning (automatisk)
    - Kan udbetales
    - Kan blive stående uden fradrag – husk selv skattefri ved udbetaling
- 30% ordning for selvstændige
  - Uændret frem til og med 2014
- Livsvarig livrente
  - Uændret
- Aldersgrænser
  - Aldersgrænser for indskud er ophævet
- Overgangsregler
  - Uændret fradragsret på "gamle" ordninger med indskud/fradrag over 50.000.

IT- og telefonbeskatning

- Beskatning i 2012 og frem:

	Ansæt	Selvstændig	
	Beskatning	Beskatning	Fradrag i virk.
Computer m. tilbehør	Skattefri	Skattefri	100 %
Bredbånd	2.500 kr./år	Skattefri	100 %
Bredbånd m. adgang til virk. netværk	Skattefri	-	-
Fri telefon	2.500 kr./år	2.500 kr./år	100 %
Arbejdstelefon m. enkelte private opkald*	Skattefri	-	-

- Til brug for arbejde, samt til rådighed for privat anvendelse.
- * Tro og love erklæring

DLBR.

IT- og telefonbeskatning

- Andet

- Sædvanligt tilbehør – kun tilbehør = beskatning
- Flere af samme gode til rådighed samtidigt – OK, hvis det er reel arbejdsmæssigt begrundet.
- Medarbejdende ægtefælle = 2.500 kr./år
- Ægtefællerabat – 25% = max. 1.875 kr./år pr. person.
- Moms – forholdsmæssigt fradrag privat/virksomhed.

DLBR.

Sundhedsforsikring/-udgifter

2012 ->	Ansæt	Selvstændig	
	Beskatning	Beskatning	Fradrag i virk.
Sundhedsforsikring	Skattepligtig	Privat udgift	Ej fradrag
Misbrugsbehandling	Skattefri	Skattefri *	100 %
Behandling arb.betinget sygdomme	Skattefri	Privat udgift	Ej fradrag

* Ejer og ansatte skal have samme ordning

DLBR.

Beskatning af positiv kapitalindkomst (netto)

Loft over beskatning:	
2009	59,0 %
2010	49,5 %
2011	47,5 %
2012	45,5 %
2013	43,5 %
2014 og frem	42,0 %

Marginal skattepct.	
	Personlig indkomst inkl. AM-bidrag
Bund	40,9 %
Top	56,1 %

Eksempler på kapitalindkomst (netto)

Renteindtægt/-udgifter
Kursgevinst/-tab
Kapitalafkast (2 %)
Rentekorrektion

Ejendomsavance uden for virksomhedsordningen

Kan reducere opmærksomheden for genanbringelse og ophørspension.

DLBR.

Udenlandsk arbejdskraft

Vær påpasselig

Udenlandsk arbejdskraft

➤ Kan arbejde i Danmark på flere måder:

1. Ansat direkte hos dansk landmand
2. Ansat i udenlandsk eller dansk virksomhed, som udlejer arbejdskraft til dansk landmand
3. Ansat i udenlandsk virksomhed, som udfører entrepriserarbejde for landmand

Ad 1.: Ansat direkte hos dansk landmand

- Indeholde og afregne dansk skat for de ansatte og indberette lønoplysninger
- Den ansatte bliver beskattet efter danske regler og evt. dobbeltbeskatningsaftale med bopælslandet

DLBR.

Ad 2.: Ansat i udenlandsk virksomhed, som udlejer arbejdskraft til dansk landmand

- Der er tale om arbejdsudleje, hvilket betyder at:
  - Landmanden skal indeholde 8% AMBI og 30% arbejdsudlejeskat
  - Dog kun 8% AMBI, hvis de ikke er socialt sikret i deres hjemland
  - Den ansatte kan dog vælge at blive beskattet efter alm. regler for begrænset skattepligt.

DLBR.

RUT

Registeret for Udenlandske Tjenesteydere

- Alle udenlandske virksomheder, der leverer tjenesteydelser i Danmark og udstationerer medarbejdere, SKAL registrere sig
- Som bruger har man PLIGT til at sikre sig, at den udenlandske virksomhed er registreret i RUT

DLBR.

Ad 2.: Udlænding ansat i dansk virksomhed, som udlejer arbejdskraft (vikarbureau)

- Landmanden skal sikre sig at den danske virksomhed indbetaler Ambi og A-skat for medarbejderne:
- Kræve at se indbetalinger for de berørte medarbejdere, inden regning betales
- Modregne i regningen fra den danske virksomhed
- Hvorfor? Fordi med ledelsesretten følger den økonomiske risiko for medarbejderne

DLBR.

Ad 3.: Ansat i udenlandsk virksomhed, som udfører entreprisarbejde for dansk landmand

- Der er tale om entreprise, hvis den udenlandske virksomhed udfører opgaven med:
  - Egne ansatte
  - Under egen instruktion
  - Brug af egne arbejdsredskaber
  - Bærer den økonomiske risiko

DLBR.

Ad 3.: Ansat i udenlandsk virksomhed, som udfører entreprisarbejde for dansk landmand

- Der kan dog her blive tale om arbejdsudleje alligevel, hvis:
  - Entreprisaftalen hovedsageligt består i at levere arbejdskraft
  - Under landmandens instruktion
  - Brug af landmandens arbejdsredskaber
  - Landmanden bærer den økonomiske risiko

DLBR.

Ad 3.: Ansat i udenlandsk virksomhed, som udfører entreprisarbejde for dansk landmand

- Der kan dog her blive tale om arbejdsudleje alligevel, og så:
- Skal der tilbageholdes 8% AM-bidrag/ 30% skat
- Modregnes i regningen fra den udenlandske virksomhed
- Hvorfor? Fordi med ledelsesretten følger den økonomiske risiko for medarbejderne

DLBR.

Udenlandsk Vikarbureau

- Det udenlandske vikarbureau eller firma (EU), som har et CVR. nr. i deres hjemland, skal ikke opkræve moms overfor den danske virksomhed.

DLBR.

Privatarbejde

- Hvis der er udført privat arbejde, skal det udenlandske vikarbureau eller firma opkræve moms og lade sig momsregistrere i Danmark.

DLBR.

Udenlandsk arbejdskraft

- Læs mere på KHLs hjemmeside, www.khl.dk
- Vær påpasselig!

DLBR.

Solcelleanlægget:

Placerin	Tilslutning	Afskrivningsloven	Indkomstop.
Stuehus/parcelhus Fritidshus Monteret på stativ	Tilsluttet elnettet	Driftsmiddel	Skematisk regel/erhvervmæssig opg.
Driftsbygning opg. Monteret på stativ	Tilsluttet elnettet.	Driftsmiddel	Erhvervmæssig
Monteret på stativ på jorden	Tilsluttet elnettet	Driftsmiddel	Skematisk regel/erhvervmæssig opg.
Integreret del af tag, gavl på stuehus, parcelhus, fritidshus	Ej tilsluttet elnettet	Installation	Anlægget er indkomstopgørelsen uvedkommende

DLBR.

Solceller og husstandsvindmølle

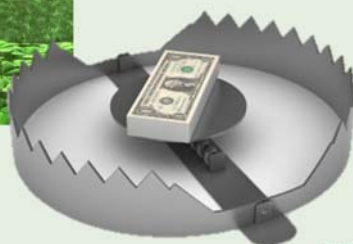
- Privat andel typisk 4.000 kWh.
- Ingen energiafgifter
- Privat andel moms af nettopris via salg til elværket (typisk omkring 0,60 kr. pr. kWh)
- Privat andel skal tages ligeledes af nettoprisen via salg til elværket

DLBR.

Landdistriktsmidler

DLBR.

Rasmus Dandanell Lundegaard

Tilskud i 2011

Pulje	Tilsagns-grundlag	Ansøgt beløb	Tilsagn beløb
Miljøteknologi	22.223.576	8.889.430	7.845.402
Natur og Miljøprojekter	291.884	218.913	209.407
Natura 2000	479.500	479.500	479.500
Økologi teknologi*	5.000.000 ?	2.000.000 ?	?
			8.534.309

DLBR.

Natura 2000

DLBR.

Hvad fik vi tilskud til

- 21 ansøgninger teknologier
- 14 forskellige
  - Fuldfodervogne Båndsprøjte
  - Marksprøjter Robot spalteskraber
  - Harsø Tankforsuring Gyllekøling
  - Volierestalde Syre N
  - Jordbærtunneller Højtrykskøling
  - Radrenser m. kamerastyring Intelligent overdækning
  - Octopus luft/vand varmpumpe Intelligente varmelamper

DLBR.

Miljøteknologi 2012

- 1. juli til 15. september
- 215 mill. kr.
- Rygter...
  - Nyt vs. godt
  - Klima
  - ?

DLBR.

Vigtige puljer i 2012

- Beplantninger: 1/3 – 1/5
- Natura 2000 (land) 1/3 – 1/5
- Natura 2000 (vand) ???
- Natur og miljøprojekter 1/5 – 1/8
- Miljøteknologi 1/7 – 15/9
- Økologisk Investeringstøtte 1/12 – 1/2

DLBR.

Biomajs – Produktionspris - Forpagtninger

v. Driftsøkonomikonsulent Per Kristensen

DLBR.

Biomajs – en guldgrube?

- Mange vilde rygter
  - 6.000 kr. i forpagtning i nærheden af Kolding, hvad har I hørt...?
- Aktuelle priser
  - 33.50 Euro/ton ab stak tæt på grænsen, svarende til 250 kr./ton (32 % tørstof), er mulig at opnå, men ikke noget tyskerne betaler med glæde. Den typiske pris vi hører er 27 Euro/ton (200 kr./ton).
  - Ved 40 tons majs pr. ha giver det bruttoudbyttet på mellem 8 – 10.000 kr. pr. ha.
  - Vær opmærksom på, hvilke omkostninger man selv skal afholde:
    - Såning
    - Snitning
    - Lager – helst beton
    - Læsning
- Prisen ab stak skal typisk være på min. 210 - 230 kr./ton før det kan konkurrere med vårbyg og hvede, idet dyrknings- og høstomkostningerne typisk er højere i biomajs end i korn.
- Transportomkostninger betyder meget for, hvad majsens er værd ab stak. Eksempelvis koster + 50 km typisk 25 kr./ ton eller 1.000 kr./ ha.
- Efter mine beregninger vil man således – teoretisk set – kunne se dyrkning af biomajs helt op til Kolding, dog uden det vil være en bedre forretning end at dyrke korn.
- **Konklusion:** Vær åben – men kritisk – i forhold til nye muligheder!!!
- Hør mere om Biomajs d. 23. februar.

DLBR.

Hvad kan du producere grisen til?

Kun få ved, hvad de tjener pr. kg mælk, pr. hkg hvede eller pr. solgt smågris

- *Find din produktionspris og indtjening pr. enhed – Brug KHL's værktøj gratis*
- *Det kræver du kender dine nøgletal*
  - *Eksempelvis fra Driftsgrensanalysen i din Årsrapport*

DLBR.

Forpagtningsaftaler

KHL anbefaler, at indgåelse af en forpagtningsaftale foregår som en tretrinsskridt.

- Fastlæg indledningsvist niveauet for forpagtningsafgiften.
- Find ud af i hvilken grad forpagtningsafgiften skal være variabel.
- Aftal individuelt alle øvrige punkter i KHL's standardkontrakt.

DLBR.

Hvad må jeg give i forpagtning?

- Max. budsum =

"Det forventede overskud – krav til risiko og fortjeneste + EU-støtten"

DLBR.

Eksempel på beregning af maksimal budsum

Markplan, ha	50
Vægtet kornudbytte pr. ha, hkg	75
Direkte omk. pr. hkg	86
Forventet pris, pr. hkg (inkl. halmoms.) (nettoværdi salg af halm ca. 2 - 3 kr./hkg)	115
DB pr. ha	6.509

Omsætning	kr. pr. ha	8.625
Stykomkostninger	kr. pr. ha	2.116
Energi	500	
Maskinstation	340	
Vedligehold	600	
Løn	1.500	
Forsikringer	130	
Diverse omk.	234	
Afskrivninger	800	
Renter maskiner og beholdninger	195	
Direkte omk. pr. ha	6.415	
Forventet overskud pr. ha	2.210	
Krav til risiko og fortjeneste, kr. pr. ha	500	
EU-støtte pr. ha	2100	
Maksimal forpagtningsafgift pr. ha inkl. EU	3.810	

DLBR.

Lidt om variationer i max. budsum

Tabel 1. Variationen i de maksimale forpagtningsafgifter afhængig af arealstørre, jordtype og planteavler

Arealstørrelse	30 ha		150 ha	
Forventet gns. kornudbytte, hkg pr. ha	58	70	58	70
Maks forpagtningsafg. pr. ha (Planteavler 1)	4.584	6.024	1.099	2.539
Maks forpagtningsafg. pr. ha (Planteavler 2)	2.208	3.288	2.208	3.288
Maks forpagtningsafg. pr. ha (Planteavler 3)	4.264	5.464	948	2.148

DLBR.

Variabel eller fast pris?

- Fast pris er simpelt, men...
- Hvis en aftale skal gøres variabel anbefaler vi det gøres således:

Areal	50 ha		
Årets kornpris*	115 kr./hkg		
		Kr. pr. ha	Beløb i alt
Variabel afgift	14 hkg hvede**/ha afregnet til årets gns. kornpris	1.610 kr.	80.500 kr.
Fast afgift		200 kr.	10.000 kr.
Årets udbetalte EU-støtte***		2.050 kr.	102.500 kr.
Årets forpagtningsafgift i alt		3.860 kr.	193.000 kr.

* F.eks. gns. af københavnskornnot. i eks. okt., jan. og april eller kapitalstaksten. Vi anbefaler at bruge københavns kornnotering.

** Den aftalte mængde kan være hvede, byg eller en kombination.

*** Årets udbetalte EU-støtte er selvfølgelig før evt. træk som følge af problemer med krydsoverensstemmelse.

DLBR.

Vedlæg en følsomhedsberegning

Følsomhedstabel ved udsving i kornprisen

Kornpris, kr./hkg	75	85	95	105	115	125	135	145	155
Forpagtningsafgift/ ha	3.300	3.440	3.580	3.720	3.860	4.000	4.140	4.280	4.420
Forpagtningsafgift i alt	165.000	172.000	179.000	186.000	193.000	200.000	207.000	214.000	221.000
Ændring i alt ifht. udgangspkt.	-28.000	-21.000	-14.000	-7.000	0	7.000	14.000	21.000	28.000
%-ændring*	-15%	-11%	-7%	-4%	0%	4%	7%	11%	15%

Evt. aftalt bund/ loft

Det er aftalt at forpagtningsafgiften max. kan ændre sig med: +/- x %

Regnearksmodel kan rekvireres hos KHL

DLBR.

Aktuelt vedr. driftsøkonomi

- Samfundsøkonomisk "vejrudsigt" 2012 - 2015
- Landbrugets prisforhold 2012
- Lånerenter
- Budgetter 2012
- Strategi og risikostyring
- Hvor ligger udfordringerne
- Samarbejdet med pengeinstitutterne

DLBR.

Samfundsøkonomisk "vejrudsigt" 2012 - 2015

- 9 Eurolande, heriblandt Frankrig blev her i starten af 2012 nedgraderet fra AAA rating.
- Danmark står stadig, som et af 12 lande i verden, tilbage med en AAA rating og stabile udsigter.
- Verdensbanken vurderer, at verdensøkonomien er inde i en ond spiral med fortsat lavere vækst til følge.
- Arbejdsløsheden vil forøges i de kommende år
- Underskuddet på statsbudgetterne forværres dag for dag

DLBR.

Landbrugets prisforhold, 2012

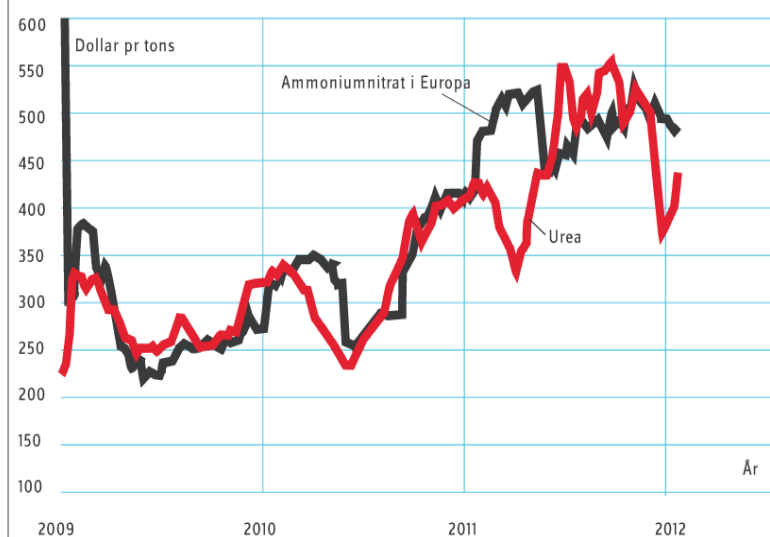
- **Råvaremarkedet** er generelt i nedtrend (køb maks. frem til og med april).
- **Dollar** i optrend, langsigtede målet ligge omkring 6,33-6,35
- **Svinenotering** på 12- 12,50 kr. i sommeren 2012 er ikke umulig og har ikke været set siden 2001. (Asien og stærk dollar hjælper)
- **Smågrisepriser**, mulighed for en styrkelse af puljenoteringen i de kommende måneder.
- **Mælkepris** faldende til flade priser (stærk dollar hjælper)
- **Oksekød**, god efterspørgsel fra Sydeuropa presser prisen i stigende retning.
- **Hvedelagrene** er de største nogensinde.
- **Kornpriser**, salgspriser omkring 135-140,00 kr. (2011 høsten) og på 2012 hører vi priser i niveauet 116-119 kr. per 100 kilo (køber + 10 kr.)
- **Sojaskrå**, faldende til vandrette prisforventninger (dollar trækker opad)
- **Raps**, salgspriser for 2011høst til 322-325 kr. per 100 kilo. 2012 høsten bør der kunne opnås omkring 284-307 kr. per 100 kilo.
- **Gødning**: De monopoliserende tilstande på gødningsmarkedet gør, at priserne fortsat hæves til trods for, at råvarerne til at producere gødningen falder i pris. Vandrette priser er mest forventelige. **MEN KØB NU!**

DLBR.

Figur 1. Prisen på verdensmarkedet for Urea og Ammoniumnitrat

i Europa Dollar pr ton.

DLBR.

Lånerenter

- 3,5 % fast lang obligationsrente skal først vælges, når styringsrenten i USA og ECB begynder at stige - det ligger måske 5-8 år ude i horisonten. MEN det skal følges nøje!
- F1 som skal refinansieres til april viser pt. en rente på omkring 0,8-0,9%.
- ECB sænker sandsynligvis renten 2 gange mere i 2012. (ECB rente pt. 1,0 % og DK styringsrente 0,70 %)
- Bankrenterne vil kunne komme over 10 % på grund af kapitalmangel (fundingsproblemer og Baselregler).
- Leasingrenter på ca. 4,5 %
- Administrationsbidrag til kreditforening gns. 0,95 % (0,50 1,40)

DLBR.

Budgetter 2012

- Generelt krav om at bankarrangement ikke udvides.
- Krav til at ejeren forholder sig til sin situation og handle i forhold til det.
- Banker motiverer rådgiver skifte, second opinion, ekstern rådgiver eller bestyrelse.
- Der laves mægler vurdering på nogen arrangementer.
- Den finansielle konkurrence er sat ud af kraft og man kan ikke skifte bank.
- De der ligger med høj rente og afdrag, kan blive "straffet" i forhold til andre.
- Pengeinstitutterne kræver at rådgiver kender sagen og landmandens problemstilling.

DLBR.

Strategi og risikostyring

- Sørg for at afdrage bankgæld før kreditforeningsgæld
- Brug leasing frem for yderligere bankgæld
- Hvis udvidelsestanker – så forhast jer ikke – det bliver billigere!
- Brug energien på det I kan gøre noget ved.
- Hold økonomien flydende. Det er altid de sidste, der får de bedste aftaler.
- Måske muligt at lave en rammeaftale, hvor noget for noget giver rentelettelse på bankgælden.
- Udnyt produktionsapparat, herunder også maskiner optimalt.
- Vis, at I er de bedste til at drive gården – ellers vil der være andre der kan.
- Tag ikke større risiko end der er plads til negative afvigelser i resultatet.
- Ved kalkulation af nye investeringer bør tilbagebetalingstiden ikke være for lang.
- Vær opmærksom på at kalkulere med deflation frem for inflation.

DLBR.

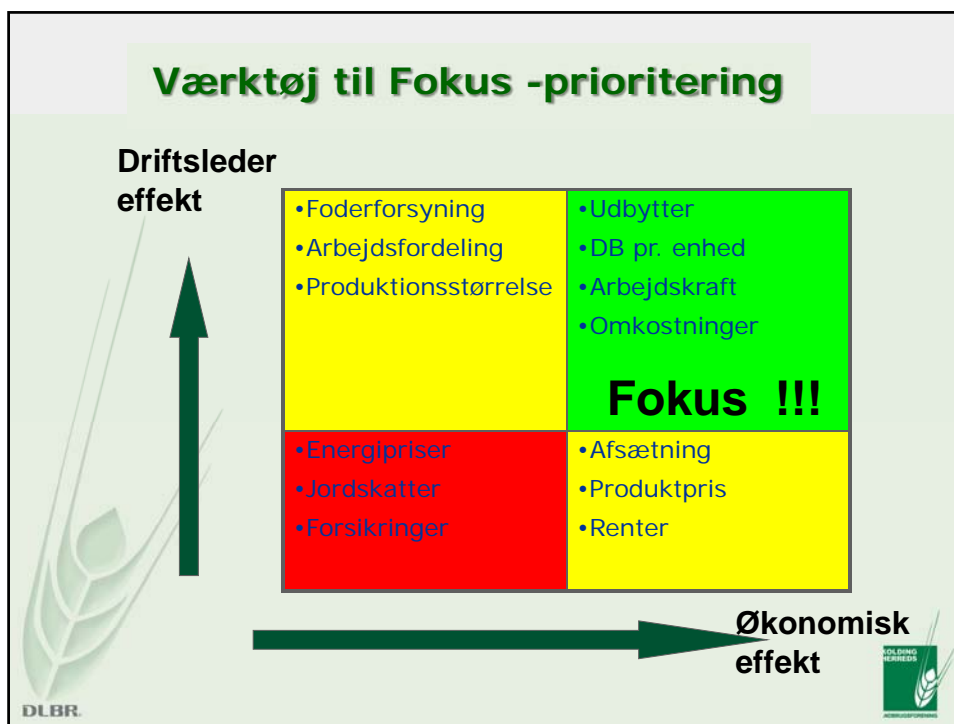

Hvor ligger udfordringerne?

- Primært, hvor gælden er blevet for stor og mindre på grund af dårlige resultater.
- Alle har tabt penge på et eller andet og medvirket til en lav soliditet. Eksempelvis: dyr jord, Østeuropa, fastrenteswap, Chf og aktier m.v.
- Nedslidt produktionsapparat eller 2013 problematik.
- Manglende eller dårlig arbejdskraft. Der er behov for at landmanden udøver ledelse (arbejdsplaner m.v.)
- Dyrt rapporteringsarbejde til månedlige opfølgninger på økonomi og effektivitet (bankkrav).
- Gennemsnitsbedriften findes ikke, spredning mellem dårligste og bedste bliver større og større.
- Kapacitetsomkostninger vokser med op mod 10 % p.a. uden at DB følger med.
- Få merværdi af rådgivningen, ellers skift rådgiver – stik krav!

DLBR.

Samarbejdet med pengeinstitutterne

- Vi har en fælles udfordring – vores problem er også deres
- Vær åben og ærlig i samarbejdet.
- Prøv ikke på at snyde dem – de både kan og vil godt tage et tab, hvis det er nødvendigt!
- Husk at få aftaler skriftligt!

DLBR.

Hvad skal I så huske

- Trim virksomheden.
- Hold fokus på det i kan påvirke.
- Lav alle jeres aftaler skrifteligt (også med naboen).
- Tænk i likviditet og hold mest muligt hjemme.
- Lav ikke aftaler i ikke har rykdækning for ved banken.
- Søg et forum hvor i kan få input og modspil til jeres ledelse og beslutninger for virksomheden.
- Hvis i oplever, at i er ved at køre fast så søg rådgivning, så i ikke står alene.
- Ærlighed belønner sig.

DLBR